Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PRIIT PIKAMÄE
της 2ας Ιουνίου 2022 [1]

Υπόθεση C-199/21

DN
κατά
Finanzamt Österreich

[αίτηση του Bundesfinanzgericht
(Ομοσπονδιακού Φορολογικού Δικαστηρίου, Αυστρία),
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινωνική ασφάλιση – Κανονισμός (ΕΚ) 987/2009 – Άρθρο 60, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος – Νομοθεσία κράτους μέλους η οποία προβλέπει τη χορήγηση οικογενειακών παροχών στον γονέα με τον οποίο διαμένει το τέκνο – Μη άσκηση του δικαιώματός του από τον γονέα που δικαιούται τις παροχές – Υποχρέωση να λαμβάνεται υπόψη η αίτηση που υπέβαλε ο άλλος γονέας – Έκταση εφαρμογής της υποχρεώσεως αυτής επί της αιτήσεως ανακτήσεως των οικογενειακών παροχών που χορηγήθηκαν στον άλλο γονέα»

I. Εισαγωγή

1. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Bundesfinanzgericht (ομοσπονδιακό φορολογικό δικαστήριο, Αυστρία) υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά, ιδίως, με την ερμηνεία των διατάξεων που προβλέπονται για την εφαρμογή των άρθρων 67 και 68 του κανονισμού (ΕΚ) 883/2004 [2] από τον κανονισμό (ΕΚ) 987/2009 [3].

2. Ειδικότερα, με το τέταρτο και το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, επί των οποίων εστιάζουν οι παρούσες προτάσεις, καλείται το Δικαστήριο να διευκρινίσει την έννοια και την έκταση εφαρμογής του άρθρου 60, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του κανονισμού 987/2009, του οποίου οι διατάξεις προβλέπουν ότι, σε περίπτωση κατά την οποία το πρόσωπο που δικαιούται να απαιτήσει τη χορήγηση παροχών δεν ασκήσει το δικαίωμά του, ο αρμόδιος φορέας πρέπει να λαμβάνει υπόψη την αίτηση που υποβάλλεται από ένα εκ των προσώπων που διαλαμβάνονται στον εν λόγω κανονισμό.

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

[2] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ 2004, L 166, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 200, σ. 1).

[3] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, για καθορισμό της διαδικασίας εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 883/2004 για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ 2009, L 284, σ. 1).

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Ο κανονισμός 883/2004

3. Κατά το άρθρο 1 του κανονισμού 883/2004:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, νοούνται ως:

[…]

θ) "μέλος της οικογένειας":

[…]

3) [Ε]άν, η δυνάμει των εδαφίων 1 και 2 εφαρμοστέα νομοθεσία, θεωρεί ως μέλη της οικογένειας ή του νοικοκυριού μόνο πρόσωπα που συγκατοικούν με τον ασφαλισμένο ή τον συνταξιούχο, θεωρείται ότι πληρούται η προϋπόθεση της συγκατοίκησης, εφόσον η συντήρηση του προσώπου βαρύνει κυρίως τον ασφαλισμένο ή το συνταξιούχο·

[…]

ιζ) "αρμόδιος φορέας":

i) ο φορέας στον οποίο είναι ασφαλισμένος ο ενδιαφερόμενος κατά τον χρόνο της αίτησης για παροχή,

[…]

ιθ) "αρμόδιο κράτος μέλος": το κράτος μέλος στο οποίο ευρίσκεται ο αρμόδιος φορέας·

[…]

κστ) "οικογενειακή παροχή": όλες οι παροχές σε είδος ή σε χρήμα που προορίζονται να αντισταθμίσουν τα οικογενειακά βάρη, εξαιρουμένων των προκαταβολών παροχών διατροφής και των ειδικών επιδομάτων τοκετού και υιοθεσίας που αναφέρονται στο παράρτημα Ι.»

4. Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού έχει ως εξής:

«Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στους υπηκόους κράτους μέλους, τους ανιθαγενείς και τους πρόσφυγες που κατοικούν σε κράτος μέλος και υπάγονται ή είχαν υπαχθεί στη νομοθεσία ενός ή περισσότερων κρατών μελών καθώς και στα μέλη της οικογένειάς τους και στους επιζώντες τους.»

5. Το άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού προβλέπει τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στις νομοθεσίες που αφορούν τους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης που έχουν σχέση με:

[…]

ι) οικογενειακές παροχές.

[…]»

6. Το άρθρο 7 του ίδιου αυτού κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Εκτός εάν προβλέπει άλλως ο παρών κανονισμός, οι παροχές σε χρήμα οι οποίες οφείλονται δυνάμει της νομοθεσίας ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών ή δυνάμει του παρόντος κανονισμού δεν υπόκεινται σε μείωση, τροποποίηση, αναστολή, κατάργηση ή κατάσχεση λόγω του γεγονότος ότι ο δικαιούχος ή τα μέλη της οικογένειάς του κατοικούν σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο στο οποίο ευρίσκεται ο φορέας που είναι υπεύθυνος για την καταβολή παροχών.»

7. Το άρθρο 67, που εντάσσεται στο κεφάλαιο 8 του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού 883/2004 και τιτλοφορείται «Μέλη οικογένειας που κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος», ορίζει τα εξής:

«Ένα πρόσωπο δικαιούται οικογενειακές παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του αρμόδιου κράτους μέλους και για τα μέλη της οικογενείας του που κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος, ως εάν κατοικούσαν στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους. Ωστόσο, οι συνταξιούχοι δικαιούνται τις οικογενειακές παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους που είναι αρμόδιο για τη χορήγηση της σύνταξής τους.»

8. Το άρθρο 68 του κανονισμού αυτού, που περιλαμβάνεται στο ίδιο κεφάλαιο 8 και τιτλοφορείται «Κανόνες προτεραιότητας στην περίπτωση σώρευσης δικαιωμάτων», έχει ως εξής:

«1. Εάν, κατά την ίδια περίοδο και για τα ίδια μέλη οικογενείας, προβλέπονται παροχές δυνάμει των νομοθεσιών περισσοτέρων του ενός κρατών μελών, εφαρμόζονται οι ακόλουθοι κανόνες προτεραιότητας:

α) στην περίπτωση παροχών που οφείλονται από περισσότερα του ενός κράτη μέλη για διαφορετικούς λόγους, η σειρά προτεραιότητας είναι η εξής: προηγούνται τα δικαιώματα που αποκτώνται λόγω της άσκησης μισθωτής ή μη μισθωτής δραστηριότητας, έπονται τα δικαιώματα που αποκτώνται λόγω οφειλόμενης σύνταξης και τελευταία εφαρμόζονται τα δικαιώματα που αποκτώνται λόγω κατοικίας·

β) στην περίπτωση παροχών που οφείλονται από περισσότερα του ενός κράτη μέλη για τον ίδιο λόγο, η σειρά προτεραιότητας καθορίζεται βάσει των ακόλουθων επικουρικών κριτηρίων:

   […]

   ii) εάν πρόκειται για δικαιώματα που αποκτώνται λόγω οφειλόμενων συντάξεων: ο τόπος κατοικίας των τέκνων, υπό την προϋπόθεση ότι οφείλεται σύνταξη δυνάμει της νομοθεσίας του, και επικουρικά, εφόσον απαιτείται, η μεγαλύτερη διάρκεια ασφάλισης ή κατοικίας δυνάμει των συγκρουομένων νομοθεσιών·

[…]

2. Στην περίπτωση σώρευσης δικαιωμάτων, οι οικογενειακές παροχές χορηγούνται σύμφωνα με τη νομοθεσία που θεωρείται ότι έχει προτεραιότητα σύμφωνα με την παράγραφο 1. Τα δικαιώματα στις οικογενειακές παροχές που οφείλονται δυνάμει της ή των συγκρουομένων νομοθεσιών, αναστέλλονται έως το ύψος του ποσού που προβλέπεται από την πρώτη νομοθεσία και παρέχονται, εφόσον απαιτείται, υπό μορφή διαφορικού συμπληρώματος, για το τμήμα που υπερβαίνει το προαναφερόμενο ποσό. Ωστόσο, δεν χρειάζεται η πρόβλεψη του διαφορικού αυτού συμπληρώματος για τέκνα τα οποία κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος, όταν το δικαίωμα στην εν λόγω παροχή βασίζεται αποκλειστικά στην κατοικία.

[…]»

9. Το άρθρο 68α[4] του κανονισμού αυτού, που περιλαμβάνεται στο ίδιο κεφάλαιο 8 και τιτλοφορείται «Χορήγηση παροχών», προβλέπει τα εξής:

«Εφόσον το πρόσωπο στο οποίο θα πρέπει να καταβληθούν οι οικογενειακές παροχές δεν τις χρησιμοποιεί για τη συντήρηση των μελών της οικογένειάς του, ο αρμόδιος φορέας απαλλάσσεται της υποχρέωσης με την καταβολή των παροχών αυτών στο φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο φέρει πραγματικά το βάρος συντηρήσεως των μελών της οικογενείας, κατόπιν αιτήσεως και μεσολαβήσεως του φορέα του κράτους μέλους κατοικίας τους ή του φορέα που υποδεικνύεται ή του οργανισμού που καθορίζεται για το σκοπό αυτό από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους κατοικίας τους.»

2. Ο κανονισμός 987/2009

10. Κατά το άρθρο 60, παράγραφος 1, του κανονισμού 987/2009:

«Η αίτηση χορήγησης οικογενειακών παροχών υποβάλλεται στον αρμόδιο φορέα. Για την εφαρμογή των άρθρων 67 και 68 του κανονισμού [883/2004], λαμβάνεται υπόψη η κατάσταση ολόκληρης της οικογενείας ως εάν όλα τα εμπλεκόμενα άτομα να υπάγονταν στη νομοθεσία του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους και να κατοικούσαν εκεί, ιδίως όσον αφορά το δικαίωμα ενός προσώπου να απαιτεί τη χορήγηση των παροχών αυτών. Σε περίπτωση κατά την οποία ένα άτομο που δικαιούται να απαιτήσει τη χορήγηση παροχών δεν ασκήσει το δικαίωμά του, αίτηση οικογενειακών παροχών που υποβάλλεται από τον άλλο γονέα, πρόσωπο εξομοιούμενο με γονέα, ή πρόσωπο ή φορέα που ασκεί την κηδεμονία του ή των τέκνων, λαμβάνεται υπόψη από τον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους η νομοθεσία του οποίου εφαρμόζεται.»

[4] Το άρθρο αυτό εισήχθη στον κανονισμό 883/2004 με το άρθρο 1, σημείο 18, του κανονισμού (ΕΚ) 988/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, για τροποποίηση του κανονισμού 883 (ΕΕ 2009, L 284, σ. 43).

Β. Το αυστριακό δίκαιο

11. Το άρθρο 2 του Bundesgesetz betreffend den Familienlastenausgleich durch Beihilfen (ομοσπονδιακού νόμου περί της αντισταθμίσεως των οικογενειακών βαρών με επιδόματα), της 24ης Οκτωβρίου 1967 (BGBl. 376/1967, στο εξής: FLAG), ως είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης, προβλέπει τα εξής:

«1. Τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους ή τη συνήθη διαμονή τους στην ομοσπονδιακή επικράτεια δικαιούνται οικογενειακά επιδόματα,

[…]

b) για τα ενήλικα τέκνα τα οποία δεν έχουν συμπληρώσει τα 24 έτη και τα οποία παρακολουθούν μαθήματα επαγγελματικής καταρτίσεως

[…]

2. Δικαίωμα σε οικογενειακά επιδόματα για τέκνο που αναφέρεται στην παράγραφο 1 έχει το πρόσωπο στο νοικοκυριό του οποίου ανήκει το τέκνο. Το πρόσωπο το οποίο, ενώ το τέκνο δεν ανήκει στο νοικοκυριό του, φέρει το κύριο βάρος συντήρησης του τέκνου δικαιούται οικογενειακά επιδόματα αν κανένα άλλο πρόσωπο δεν είναι δικαιούχος κατά την πρώτη περίοδο της παραγράφου αυτής.

3. Για τους σκοπούς της παρούσας ενότητας, ως “τέκνα προσώπου” νοούνται:

a) οι κατιόντες του,

[…]

5. Το τέκνο ανήκει στο νοικοκυριό του προσώπου με το οποίο μοιράζεται την ίδια οικία στο πλαίσιο ενιαίας οικονομικής διαχειρίσεως. Η ιδιότητα του μέλους του νοικοκυριού δεν θεωρείται ότι εκλείπει,

a) αν το τέκνο διαμένει προσωρινά μόνο εκτός της κοινής οικίας.

[…]»

12. Το άρθρο 26, παράγραφος 1, του FLAG προβλέπει τα εξής:

«Οποιοσδήποτε έλαβε αχρεωστήτως τα οικογενειακά επιδόματα οφείλει να επιστρέψει τα επίμαχα ποσά.»

III. Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς, η κύρια δίκη και τα προδικαστικά ερωτήματα

13. Ο DN, γεννηθείς στην Πολωνία, είναι από το 2001 Αυστριακός υπήκοος και διαμένει από το ίδιο αυτό έτος στην Αυστρία. Ήταν παντρεμένος έως το 2011 με Πολωνή υπήκοο και από τον γάμο αυτόν απέκτησε το 1991 μια κόρη, επίσης Πολωνή υπήκοο.

14. Από το 2011, ο DN λαμβάνει από τους αρμόδιους πολωνικούς και αυστριακούς φορείς πρόωρη σύνταξη γήρατος, υπολογιζόμενη βάσει διαδοχικών περιόδων ασφαλίσεως στην Πολωνία και στην Αυστρία.

15. Μεταξύ Ιανουαρίου και Αυγούστου 2013 ο DN ζήτησε και έλαβε οικογενειακές παροχές υπό τη μορφή αντισταθμιστικής αποζημιώσεως και εκπτώσεως φόρου που του χορηγήθηκαν για την κόρη του από την αυστριακή φορολογική αρχή. Ο DN απέδωσε τις παροχές του στην κόρη του που σπούδαζε στην Πολωνία. Η πρώην σύζυγος του DN δεν υπέβαλε αίτηση για τη χορήγηση των εν λόγω παροχών.

16. Κατά την ίδια αυτή περίοδο, καμία οικογενειακή παροχή δεν καταβλήθηκε στην Πολωνία, καθόσον τα εισοδήματα του DN υπερέβαιναν το ανώτατο όριο εισοδημάτων που προβλεπόταν από τη νομοθεσία του κράτους μέλους αυτού για τη χορήγηση τέτοιων επιδομάτων.

17. Με απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 2014, η αυστριακή φορολογική αρχή ζήτησε την επιστροφή των αντισταθμιστικών αποζημιώσεων και των εκπτώσεων φόρου που είχαν χορηγηθεί στον DN με την αιτιολογία ότι, καθόσον αυτός ελάμβανε πρόωρη σύνταξη γήρατος στην Πολωνία και ο τόπος κατοικίας της κόρης του βρισκόταν στο κράτος αυτό, η Αυστρία, σύμφωνα με τους κανόνες προτεραιότητας που καθορίζονται στο άρθρο 68, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004, ήταν επικουρικώς μόνον αρμόδια για τη χορήγηση των οικογενειακών παροχών. Επικαλούμενη, επιπλέον, έναν εναλλακτικό λόγο για την ανάκτηση, η εν λόγω φορολογική αρχή προβάλλει ότι, δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 2, του FLAG, μόνον η μητέρα, η οποία διαμένει στην Πολωνία με την κόρη της, δικαιούνταν τα αυστριακά οικογενειακά επιδόματα. Εξ αυτού συνάγει ότι, δυνάμει του άρθρου 26, παράγραφος 1, του FLAG, πρέπει να ανακτηθούν οι παροχές αυτές που χορηγήθηκαν στον πατέρα, έστω και αν η μητέρα, η οποία όφειλε να υποβάλει αίτηση, δεν μπορούσε πλέον να εισπράξει τις παροχές αυτές, δεδομένου ότι είχε παρέλθει η περίοδος αναδρομικής ισχύος.

18. Υποστηρίζοντας ότι η Αυστρία υποχρεούται να του καταβάλει τις οικογενειακές παροχές δυνάμει του άρθρου 68, παράγραφος 2, του κανονισμού 883/2004, σε συνδυασμό με τις σχετικές διατάξεις του FLAG, ο DN άσκησε ενώπιον του Bundesfinanzgericht (ομοσπονδιακού φορολογικού δικαστηρίου) προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής.

19. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesfinanzgericht (ομοσπονδιακό φορολογικό δικαστήριο) αποφάσισε στις 19 Μαρτίου 2021 να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει η φράση “του κράτους μέλους που είναι αρμόδιο για τη χορήγηση της σύνταξής τους” της δεύτερης περιόδου του άρθρου 67 του [κανονισμού 883/2004] την έννοια ότι παραπέμπει στο κράτος μέλος το οποίο ήταν προηγουμένως αρμόδιο, ως κράτος απασχόλησης, για τις οικογενειακές παροχές και πλέον υποχρεούται σε καταβολή της σύνταξης γήρατος, το δικαίωμα στην οποία θεμελιώνεται στην προηγηθείσα άσκηση στο έδαφός του της ελεύθερης κυκλοφορίας εργαζομένων;

2) Έχει η φράση “δικαιώματα που αποκτώνται λόγω οφειλόμενων συντάξεων”, που περιλαμβάνεται στο άρθρο 68, παράγραφος 1, στοιχείο β′, σημείο ii), του κανονισμού 883/2004, την έννοια ότι δικαίωμα λήψεως οικογενειακών παροχών θεωρείται ως αποκτηθέν λόγω οφειλόμενης σύνταξης αν, πρώτον, οι νομοθετικές διατάξεις της Ένωσης ή του κράτους μέλους προβλέπουν ως προϋπόθεση για το δικαίωμα σε οικογενειακή παροχή τη λήψη σύνταξης και, επιπλέον, δεύτερον, η προϋπόθεση της λήψης σύνταξης πληρούται

πράγματι σε επίπεδο πραγματικών περιστατικών, με αποτέλεσμα η "απλώς οφειλόμενη σύνταξη" να μην εμπίπτει στο άρθρο 68, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημείο ii), του κανονισμού 883/2004 και το οικείο κράτος μέλος να μη θεωρείται "κράτος καταβολής της σύνταξης" από απόψεως του δικαίου της Ένωσης;

3) Σε περίπτωση που για την ερμηνεία του όρου "κράτος καταβολής της σύνταξης" αρκεί το να οφείλεται απλώς σύνταξη:

Σε περίπτωση λήψης σύνταξης γήρατος, το δικαίωμα επί της οποίας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των κανονισμών για τους διακινούμενους εργαζόμενους και απορρέει από την προηγούμενη απασχόληση σε κράτος μέλος σε χρονική περίοδο κατά την οποία είτε μόνο το κράτος διαμονής είτε αμφότερα τα κράτη δεν ήταν ακόμη μέλη της [Ευρωπαϊκής] Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου [(ΕΟΧ)], έχει η φράση "παρέχονται, εφόσον απαιτείται, υπό μορφή διαφορικού συμπληρώματος, για το τμήμα που υπερβαίνει το προαναφερόμενο ποσό [παροχών]", η οποία περιλαμβάνεται στο άρθρο 68, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, δεύτερη ημιπερίοδος, του κανονισμού 883/2004 την έννοια ότι το δίκαιο της Ένωσης κατοχυρώνει τις οικογενειακές παροχές στον μέγιστο δυνατό βαθμό ακόμη και σε περίπτωση λήψης σύνταξης, υπό το πρίσμα της αποφάσεως [της 12ης Ιουνίου 1980, Laterza (733/79, EU:C:1980:156)];

4) Έχει το άρθρο 60, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του κανονισμού 987/2009 την έννοια ότι αντιτίθεται στο άρθρο 2, παράγραφος 5, του [FLAG], κατά το οποίο, σε περίπτωση διαζυγίου, το δικαίωμα λήψεως οικογενειακού επιδόματος και επιδόματος τέκνων ανήκει στον γονέα που είναι επικεφαλής του νοικοκυριού για όσο διάστημα το ενήλικο τέκνο που σπουδάζει αποτελεί μέλος του νοικοκυριού του, ακόμη και αν ο γονέας αυτός δεν έχει υποβάλει αίτηση ούτε στο κράτος κατοικίας ούτε στο κράτος καταβολής της σύνταξης, με αποτέλεσμα ο έτερος γονέας, ο οποίος κατοικεί ως συνταξιούχος στην Αυστρία και φέρει πράγματι το αποκλειστικό βάρος συντήρησης του τέκνου, να μπορεί να στηρίξει απευθείας στο άρθρο 60, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 987/2009 το δικαίωμα για λήψη οικογενειακού επιδόματος και επιδόματος τέκνων από τον φορέα του κράτους μέλους του οποίου η νομοθεσία εφαρμόζεται κατά προτεραιότητα;

5) Έχει το άρθρο 60, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του κανονισμού 987/2009 περαιτέρω την έννοια ότι, για να θεμελιώσει ο εργαζόμενος της Ένωσης την ιδιότητα διαδίκου στο πλαίσιο διαδικασίας που διεξάγεται σε κράτος μέλος και αφορά οικογενειακές παροχές, απαιτείται επίσης ο εργαζόμενος αυτός να φέρει το κύριο βάρος συντήρησης κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο θ', σημείο 3, του κανονισμού 883/2004;

6) Έχουν οι διατάξεις περί διαδικασίας διαλόγου του άρθρου 60 του κανονισμού 987/2009 την έννοια ότι η διαδικασία αυτή πρέπει να διεξάγεται από τους αρμόδιους φορείς των κρατών μελών όχι μόνον στην περίπτωση χορηγήσεως των οικογενειακών παροχών, αλλά και σε περίπτωση αναζητήσεως των παροχών αυτών;»

IV. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

20. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Τσεχική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

V. Νομική ανάλυση

21. Κατόπιν αιτήματος του Δικαστηρίου, οι παρούσες προτάσεις θα επικεντρωθούν στο τέταρτο και στο πέμπτο προδικαστικό ερώτημα.

A. Επί της αναδιατυπώσεως των προδικαστικών ερωτημάτων

22. Με το τέταρτο και το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν οι διατάξεις του άρθρου 60, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του κανονισμού 987/2009 αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία επιφυλάσσει στον γονέα με τον οποίον συμβιώνει το τέκνο το δικαίωμα στις οικογενειακές παροχές, με αποτέλεσμα, ακόμη και σε περίπτωση που ο γονέας αυτός δεν υποβάλει αίτηση χορηγήσεως, ο έτερος γονέας, ο οποίος φέρει πράγματι το αποκλειστικό βάρος συντηρήσεως του τέκνου, να μην μπορεί να λάβει τις εν λόγω παροχές.

23. Πρέπει συνεπώς, κατά το αιτούν δικαστήριο, να διευκρινιστεί το ζήτημα αν, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, ο έτερος γονέας αντλεί από το εν λόγω άρθρο δικαίωμα στις οικογενειακές παροχές.

24. Συναφώς, φρονώ ότι η απόφαση Trapkowski[5] είναι ικανή να παράσχει στοιχεία που θα μπορούσαν να δώσουν απάντηση στο αιτούν δικαστήριο. Με το σκεπτικό της αποφάσεως αυτής, το Δικαστήριο υπενθύμισε, κατ' αρχάς, ότι οι κανονισμοί 987/2009 και 883/2004, μολονότι ορίζουν τους κανόνες που καθιστούν δυνατό τον προσδιορισμό των προσώπων που δύνανται να ζητήσουν τη χορήγηση οικογενειακών παροχών[6], εντούτοις δεν προσδιορίζουν τους δικαιούχους των παροχών αυτών[7]. Το Δικαστήριο επισήμανε στη συνέχεια ότι τόσο από το γράμμα όσο και από την όλη οικονομία του άρθρου 60, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του κανονισμού 987/2009 προκύπτει ότι πρέπει να διακρίνεται η υποβολή αιτήσεως για τη χορήγηση οικογενειακών παροχών από το δικαίωμα λήψεως των παροχών αυτών[8]. Στηριζόμενο επίσης στο γράμμα του εν λόγω άρθρου, τόνισε ότι, καίτοι αρκεί η υποβολή αιτήσεως από ένα από τα πρόσωπα που δύνανται να ζητήσουν τη χορήγηση οικογενειακών παροχών προκειμένου ο αρμόδιος φορέας του κράτους μέλους να υποχρεούται να λάβει υπόψη την αίτηση του έτερου γονέα, ωστόσο το δίκαιο της Ένωσης δεν αποκλείει το ενδεχόμενο ο φορέας αυτός, εφαρμόζοντας το εθνικό δίκαιο, να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι δικαιούχος των οικογενειακών παροχών για ορισμένο τέκνο είναι άλλο πρόσωπο και όχι εκείνο που υπέβαλε την αίτηση για τη χορήγηση των παροχών αυτών[9].

25. Από τη νομολογία αυτή συνάγεται ότι το άρθρο 60, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του κανονισμού 987/2009 ουδόλως επιβάλλει σε κράτος μέλος να χορηγεί παροχή στον «άλλο γονέα» οσάκις ο γονέας που δύναται να ζητήσει τη χορήγηση οικογενειακών παροχών δεν άσκησε το δικαίωμά του. Κατά συνέπεια, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, το εν λόγω κείμενο ουδόλως αποκλείει τη δυνατότητα του αρμόδιου αυστριακού φορέα να απορρίψει, λαμβανομένων υπόψη των προϋποθέσεων χορηγήσεως, την αίτηση του DN για χορήγηση των εν λόγω παροχών.

5 Απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2015 (C-378/14, στο εξής: απόφαση Trapkowski, EU:C:2015:720).

6 Απόφαση Trapkowski (σκέψη 43).

7 Το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι προκύπτει σαφώς από το γράμμα του άρθρου 67 του κανονισμού 883/2004 ότι ο προσδιορισμός των δικαιούχων των οικογενειακών παροχών γίνεται βάσει του εθνικού δικαίου (βλ. απόφαση Trapkowski, σκέψη 44).

8 Απόφαση Trapkowski (σκέψη 46).

9 Απόφαση Trapkowski (σκέψεις 47 και 48).

26. Τούτου λεχθέντος, παρατηρείται ότι, στην υπό κρίση διαφορά, το ζήτημα δεν παρουσιάζει ομοιότητες με εκείνο που εξετάστηκε με την απόφαση Trapkowski, δεδομένου ότι, αρχικώς, ο αρμόδιος αυστριακός φορέας έκανε δεκτή την αίτηση που υπέβαλε ο DN για την κόρη του. Μόνον αργότερα η εν λόγω αρχή απαίτησε την επιστροφή των ποσών που αντιστοιχούσαν στις χορηγηθείσες στον DN οικογενειακές παροχές, προβάλλοντας ως εναλλακτική νομική βάση για την ανάκτηση τις εθνικές διατάξεις που προβλέπουν, αφενός, ότι τα οικογενειακά επιδόματα καταβάλλονται στο πρόσωπο στου οποίου το νοικοκυριό περιλαμβάνεται το τέκνο, αφετέρου ότι οποιοσδήποτε λαμβάνει αχρεωστήτως τα εν λόγω επιδόματα οφείλει να επιστρέψει τα επίμαχα ποσά. Εναπόκειται επομένως στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει τη λυσιτέλεια των λόγων αυτών, προκειμένου να αποφανθεί επί της αιτήσεως της φορολογικής αρχής για την ανάκτηση των οικογενειακών παροχών.

27. Ωστόσο, η ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 60, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του κανονισμού 987/2009 ενδέχεται να επηρεάσει καθοριστικά την επίλυση της διαφοράς, δεδομένου ότι, στην κρινόμενη υπόθεση, η αυστριακή φορολογική αρχή έλαβε υπόψη, λόγω μη υποβολής αιτήσεως από τη μητέρα, την κατατεθείσα από τον πατέρα αίτηση και χορήγησε σε αυτόν τις οικογενειακές παροχές για το τέκνο. Το αιτούν δικαστήριο πρέπει, δηλαδή, να διαπιστώσει αν, υπό τέτοιες περιστάσεις, οι εν λόγω διατάξεις αντιτίθενται σε νομοθεσία που καθιστά δυνατή την ανάκτηση των οικογενειακών παροχών που καταβλήθηκαν στον DN για το τέκνο του.

28. Υπό τις συνθήκες αυτές, κρίνω σκόπιμο, προκειμένου να δοθεί στο αιτούν δικαστήριο χρήσιμη απάντηση για την επίλυση της διαφοράς, να αναδιατυπωθούν τα υποβληθέντα στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα [10].

29. Επομένως, προτείνω στο Δικαστήριο να αναδιατυπώσει το τέταρτο και το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα ως εξής:

Έχει το άρθρο 60, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του κανονισμού 987/2009 την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία παρέχει τη δυνατότητα ανακτήσεως των οικογενειακών παροχών οι οποίες, επειδή το πρόσωπο που δικαιούται να απαιτήσει τη χορήγησή τους δεν άσκησε το σχετικό δικαίωμά του, χορηγήθηκαν σε ένα εκ των προσώπων που διαλαμβάνονται στον εν λόγω κανονισμό, η αίτηση του οποίου ελήφθη υπόψη από τον αρμόδιο φορέα;

Β. Επί των αναδιατυπωμένων προδικαστικών ερωτημάτων

30. Τα αναδιατυπωμένα κατά τον τρόπο αυτόν προδικαστικά ερωτήματα συνεπάγονται επομένως την ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 60, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του κανονισμού 987/2009. Δεδομένου ότι ο κανονισμός αυτός εκδόθηκε σε εκτέλεση του κανονισμού 883/2004, κρίνω αναγκαία την κατανόηση του αντικειμένου και του σκοπού των κανόνων που θεσπίζονται από τον δεύτερο αυτόν κανονισμό σχετικά με τις οικογενειακές παροχές. Στην υπό κρίση υπόθεση φρονώ ότι η προσέγγιση αυτή είναι κατά μείζονα λόγο αναγκαία καθόσον, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η έννοια και το περιεχόμενο του άρθρου 60, παράγραφος 1, του κανονισμού 987/2009, όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα του, πρέπει, λόγω της παραπομπής που περιέχει στα άρθρα 67 και 68 του κανονισμού 883/2004, να εξεταστούν σε συνάρτηση με τις διατάξεις των δύο αυτών άρθρων [11].

[10] Πρβλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021, W.Ż. (Τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Ανώτατου Δικαστηρίου – Διορισμός) (C-487/19, EU:C:2021:798, σκέψη 68 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[11] Απόφαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2019, Moser (C-32/18, EU:C:2019:752, σκέψη 34).

31. Για τη διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 45 ΣΛΕΕ, το άρθρο 48 της Συνθήκης αυτής θεσπίζει, κατ' ουσίαν, ένα σύστημα συντονισμού των καθεστώτων κοινωνικής ασφαλίσεως. Ο συντονισμός των καθεστώτων κοινωνικής ασφαλίσεως, που είχε οργανωθεί αρχικώς από τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 [12], του οποίου οι μηχανισμοί είχαν καταστεί υπερβολικά πολύπλοκοι [13], διέπεται πλέον από τον κανονισμό 883/2004. Όπως εκτίθεται στην αιτιολογική του σκέψη 4 [14], ο κανονισμός αυτός, όπως και ο κανονισμός 1408/71 [15], δεν έχει ως σκοπό την εναρμόνιση των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως, αλλά μόνον τη διασφάλιση του συντονισμού τους.

32. Προκειμένου να διασφαλιστεί ο σκοπός αυτός, ο κανονισμός 883/2004 προβλέπει, μεταξύ άλλων, κανόνες συγκρούσεως νόμων που καθιστούν δυνατό, σε περίπτωση πληθώρας νόμων ή απουσίας νόμου, τον καθορισμό της νομοθεσίας περί κοινωνικής ασφαλίσεως δυνάμει της οποίας δύνανται να χορηγηθούν οι παροχές. Οι κανόνες αυτοί, οι οποίοι καθορίζονται από τα άρθρα 11 έως 16 του εν λόγω κανονισμού, στηρίζονται, κατ' αρχάς, στη γενική αρχή της μίας και μόνης εφαρμοστέας νομοθεσίας [16].

33. Τούτου λεχθέντος, ο κανονισμός 883/2004 προβλέπει τους κατά παρέκκλιση κανόνες που έχουν εφαρμογή στις διάφορες κατηγορίες παροχών. Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 67 του κανονισμού 883/2004 καθορίζει, όσον αφορά τις οικογενειακές παροχές, το αρμόδιο κράτος μέλος ή τα αρμόδια κράτη μέλη για τη χορήγηση τέτοιων παροχών [17]. Προς τούτο, το άρθρο αυτό καθιερώνει την αρχή δυνάμει της οποίας ένα πρόσωπο μπορεί να ζητήσει οικογενειακές παροχές για τα μέλη της οικογενείας του που κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος και όχι στο κράτος μέλος που είναι αρμόδιο για τη χορήγηση των παροχών αυτών, ως εάν τα μέλη της οικογενείας του να κατοικούσαν στο δεύτερο κράτος μέλος [18]. Όπως έχει αποφανθεί το Δικαστήριο, το άρθρο 67 του κανονισμού 883/2004 αποβλέπει, κατ' ουσίαν, στο να εμποδίσει ένα κράτος μέλος να εξαρτήσει τη χορήγηση ή το ύψος των οικογενειακών παροχών από την κατοικία των μελών της οικογένειας του εργαζομένου στο κράτος μέλος που χορηγεί τις παροχές [19].

34. Το άρθρο 67 του κανονισμού αυτού καθιερώνει επομένως πλάσμα δικαίου δυνάμει του οποίου λαμβάνεται υπόψη ολόκληρη η οικογένεια ως εάν όλα τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα υπάγονταν στη νομοθεσία του αρμόδιου κράτους μέλους και κατοικούσαν στο κράτος αυτό. Το

[12] Κανονισμός του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ 1971, L 149, σ. 2).

[13] Συναφώς, επισημαίνεται, στην αιτιολογική σκέψη 3 του κανονισμού 883/2004, ότι «οι κοινοτικοί κανόνες συντονισμού [είναι] περίπλοκοι και μακροσκελείς» και ότι είναι θεμελιώδους σημασίας να αντικατασταθούν οι εν λόγω κανόνες «και, παράλληλα, να εκσυγχρονισθούν και να απλουστευθούν».

[14] Κατά την αιτιολογική σκέψη 4 του κανονισμού 883/2004: «[ε]ίναι ανάγκη να γίνουν σεβαστά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εθνικών νομοθεσιών κοινωνικής ασφάλειας και να εκπονηθεί απλώς ένα σύστημα συντονισμού».

[15] Πρβλ. απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2000, Engelbrecht (C-262/97, EU:C:2000:492, σκέψεις 35 και 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[16] Το άρθρο 11, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 883/2004 ορίζει τα εξής:: «[τ]α πρόσωπα στα οποία εφαρμόζεται ο παρών κανονισμός υπάγονται στη νομοθεσία ενός και μόνον κράτους μέλους».

[17] Το άρθρο 68 του κανονισμού 883/2004 καθορίζει τους κανόνες προτεραιότητας στην περίπτωση σώρευσης νομοθετικών ρυθμίσεων και δικαιωμάτων για παροχές. Παρατηρείται, ωστόσο, ότι οι διατάξεις αυτές δεν είναι εφαρμοστέες εν προκειμένω. Συγκεκριμένα, από την ίδια τη διατύπωση της αποφάσεως περί παραπομπής προκύπτει ότι, κατά τη διάρκεια της επίμαχης στη διαφορά της κύριας δίκης περιόδου, καμία παροχή δεν είχε καταβληθεί στην Πολωνία. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, όμως, περίπτωση κατά την οποία συντρέχει σώρευση, υπό την έννοια του εν λόγω άρθρου, προϋποθέτει οι παροχές να οφείλονται πράγματι σε περισσότερα κράτη μέλη. Πρβλ. απόφαση Trapkowski (σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[18] Απόφαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2019, Moser (C-32/18, EU:C:2019:752, σκέψη 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[19] Βλ. αποφάσεις της 18ης Σεπτεμβρίου 2019, Moser (C-32/18, EU:C:2019:752, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), και της 25ης Νοεμβρίου 2021, Finanzamt Österreich (Οικογενειακά επιδόματα για εργαζομένους σε αναπτυξιακά προγράμματα) (C-372/20, EU:C:2021:962, σκέψη 76).

εν λόγω άρθρο, δηλαδή, συνεπάγεται μια σφαιρική προσέγγιση [20], καθόσον ο αρμόδιος φορέας οφείλει βάσει του κειμένου αυτού να εξετάσει την κατάσταση της οικογένειας στο σύνολό της για να καθορίσει τα δικαιώματα στις οικογενειακές παροχές. Μια τέτοια προσέγγιση έγινε, εξάλλου, δεκτή από το Δικαστήριο, το οποίο, για την ερμηνεία των κανονισμών συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως, έκρινε ότι οι οικογενειακές παροχές, από την ίδια τους τη φύση, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οφείλονται σε ένα άτομο ανεξάρτητα από την οικογενειακή του κατάσταση [21]. Όπως, ορθώς, επισημαίνει η Επιτροπή, εξ αυτού συνάγεται ότι το δικαίωμα λήψεως οικογενειακών παροχών δεν αναγνωρίζεται σε έναν μόνο γονέα, αλλά στην οικογένεια.

35. Η σφαιρική αυτή προσέγγιση φρονώ ότι συνάδει απολύτως με τον σκοπό των οικογενειακών παροχών στο πλαίσιο του κανονισμού 883/2004. Στο σημείο αυτό, για να διαπιστωθεί αν μια παροχή συνιστά οικογενειακή παροχή κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ι΄, του κανονισμού αυτού, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γράμμα του άρθρου 1, στοιχείο κστ΄, του εν λόγω κανονισμού κατά το οποίο ως «οικογενειακές παροχές» νοούνται όλες οι παροχές σε είδος ή σε χρήμα *που προορίζονται να αντισταθμίσουν τα οικογενειακά βάρη*, εξαιρουμένων των προκαταβολών παροχών διατροφής και των ειδικών επιδομάτων τοκετού και υιοθεσίας που αναφέρονται στο παράρτημα Ι του ίδιου αυτού κανονισμού. Στηριζόμενο στον ορισμό αυτόν, το Δικαστήριο έχει κρίνει επανειλημμένως ότι σκοπός των οικογενειακών παροχών είναι η κοινωνική αρωγή των εργαζομένων που φέρουν οικογενειακά βάρη μέσω της συμβολής του κοινωνικού συνόλου στα βάρη αυτά. Το Δικαστήριο διευκρίνισε, επιπλέον, ότι η έκφραση «να αντισταθμίσουν τα οικογενειακά βάρη» έχει την έννοια ότι αφορά, μεταξύ άλλων, συνεισφορά του κράτους στον οικογενειακό προϋπολογισμό η οποία αποσκοπεί στην ελάφρυνση των βαρών που συνεπάγεται η συντήρηση των τέκνων [22].

36. Ο σκοπός αυτός προκύπτει επίσης από τις διατάξεις του άρθρου 68α του κανονισμού 883/2004, που αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι οι δικαιούχοι των οικογενειακών παροχών τις χρησιμοποιούν σύμφωνα με τους σκοπούς για τους οποίους προορίζονται. Υπό το πρίσμα αυτό, το εν λόγω νομοθετικό κείμενο προβλέπει ότι, σε περίπτωση που ο δικαιούχος της παροχής δεν χρησιμοποιεί το οικογενειακό επίδομα που δικαιούται για τη συντήρηση των μελών της οικογένειας, το ποσό των εν λόγω οικογενειακών παροχών πρέπει να καταβληθεί στο πρόσωπο που καλύπτει πραγματικά τις ανάγκες των μελών της οικογένειας.

37. Το αντικείμενο και ο σκοπός των οικογενειακών παροχών συνιστούν συνεπώς καθοριστικά κριτήρια για την εφαρμογή και την εκτέλεση των κανόνων που προβλέπονται για το θέμα αυτό από τον κανονισμό 883/2004. Συνεπώς, το άρθρο 60, παράγραφος 1, του κανονισμού 987/2009 πρέπει να αναγνωσθεί και να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα των χαρακτηριστικών αυτών. Συναφώς, το άρθρο αυτό [23] προβλέπει κατ' ουσίαν ότι, σε περίπτωση κατά την οποία ένα άτομο που δικαιούται να απαιτήσει τη χορήγηση παροχών δεν ασκήσει το δικαίωμά του, πρέπει να

[20] Για μια περιγραφή του αντικειμένου και των αρχών επί των οποίων στηρίζεται το άρθρο 67 του κανονισμού 883/2004, βλ. Fuchs M., και Cornelissen, R., *EU Social Security Law, A Commentary on EU Regulations 883/2004 and 987/2009*, C.H. Beck – Hart Publishing – Nomos, 2015, σ. 405 και επ.

[21] Πρβλ. αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 2009, Slanina (C-363/08, EU:C:2009:732, σκέψη 31) και της 2ας Απριλίου 2020, Caisse pour l'avenir des enfants (Τέκνο συζύγου μεθοριακού εργαζομένου) (C-802/18, EU:C:2020:269, σκέψη 57 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Μολονότι η πρώτη απόφαση εκδόθηκε για την ερμηνεία του άρθρου 73 του κανονισμού 1408/71, η διατύπωση του νομοθετικού κειμένου αυτού μοιάζει πολύ με αυτή του άρθρου 67 του κανονισμού 883/2004.

[22] Απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 2021, ASGI κ.λπ. (C-462/20, EU:C:2021:894, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[23] Οι διατάξεις του άρθρου 60, παράγραφος 1, του κανονισμού 987/2009 δεν περιλαμβάνονταν στην αρχική πρόταση που είχε διαβιβαστεί από την Επιτροπή στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Εισήχθησαν με τροπολογία που υποβλήθηκε κατά την πρώτη ανάγνωση του κειμένου στο Κοινοβούλιο. Εντούτοις, οι λόγοι για την τροπολογία αυτή δεν διευκρινίζονται στις προπαρασκευαστικές εργασίες (ΕΕ 2004, C 76E, σ. 178).

«λαμβάνεται υπόψη» από τον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους του οποίου εφαρμόζεται η νομοθεσία η αίτηση που υποβάλλεται από ένα εκ των προσώπων που διαλαμβάνονται στο κείμενο αυτό, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται «ο άλλος γονέας».

38. Κατά τη γνώμη μου, το άρθρο 60, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του κανονισμού 987/2009 αντικατοπτρίζει την οικογενειακή προσέγγιση που καθιερώνει ο κανονισμός 883/2004 σχετικά με τις οικογενειακές παροχές. Συγκεκριμένα, φρονώ ότι, προβλέποντας ότι η αίτηση που υποβάλλεται από «τον άλλο γονέα» πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ως εάν είχε υποβληθεί από τον γονέα που δικαιούται τις οικογενειακές παροχές, ο νομοθέτης της Ένωσης φρόντισε να διασφαλίσει ότι, σε κάθε περίπτωση, οι εν λόγω παροχές συμβάλλουν, σύμφωνα με τον σκοπό τους, στον οικογενειακό προϋπολογισμό και αντισταθμίζουν τα έξοδα στα οποία υποβάλλεται το πρόσωπο που πραγματικά συντηρεί το τέκνο.

39. Συναφώς, εκτιμώ, σε συνέχεια του συλλογισμού που μόλις εξέθεσα, ότι η αναζήτηση των ποσών που αντιστοιχούν στις παροχές είναι δυνατή μόνο εφόσον δεν προσκρούει στην οικονομία των μηχανισμών που θεσπίζουν, σχετικά με τις οικογενειακές παροχές, οι κανονισμοί 883/2004 και 987/2009. Στο πλαίσιο αυτό, για την εκτίμηση του βασίμου της αιτήσεως επιστροφής, πρέπει να εξακριβωθεί αν, κατόπιν της αιτήσεως που υποβλήθηκε από ένα εκ των προσώπων που διαλαμβάνονται στο άρθρο 60, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του κανονισμού 987/2009, η εκτίμηση της συνολικής καταστάσεως της οικογένειας στην οποία προέβη ο αρμόδιος φορέας είχε ως αποτέλεσμα οι οικογενειακές παροχές να συμβάλουν πράγματι στα οικογενειακά βάρη. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, φρονώ ότι οι διατάξεις του άρθρου αυτού αντιτίθενται στην ανάκτηση των οικογενειακών παροχών ακόμη και αν ο αρμόδιος φορέας χορήγησε τις παροχές αυτές σε πρόσωπο που δεν είναι εκείνο που καθορίζεται από το εθνικό δίκαιο ως δυνάμενο να ζητήσει τη χορήγηση των εν λόγω παροχών.

40. Μια τέτοια ανάλυση, εξάλλου, συνάδει προς τη νομολογία του Δικαστηρίου. Βεβαίως, όπως υπενθυμίζει η νομολογία αυτή με την απόφαση Trapkowski[24], η επιβαλλόμενη με το άρθρο 60, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος του κανονισμού 987/2009 συνεκτίμηση δεν αποκλείει το ενδεχόμενο ο αρμόδιος φορέας του κράτους μέλους να χορηγήσει τις οικογενειακές παροχές σε άλλο πρόσωπο και όχι σε εκείνο που υπέβαλε την αίτηση, δεδομένου ότι οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση των εν λόγω παροχών, μεταξύ των οποίων ο προσδιορισμός του δικαιούχου, αποτελούν ζήτημα του εθνικού δικαίου. Εντούτοις, ουδόλως προκύπτει από τη διατύπωση που χρησιμοποιείται στην εν λόγω απόφαση ότι ο αρμόδιος φορέας οφείλει να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό. Επομένως, η εξέταση της συνολικής καταστάσεως της οικογένειας που προβλέπεται στο εν λόγω άρθρο παρέχει στον αρμόδιο φορέα τη δυνατότητα να χορηγήσει τις οικογενειακές παροχές σε πρόσωπο διαφορετικό από εκείνο που καθορίζεται από το εθνικό δίκαιο.

41. Πάντως, σε τέτοια περίπτωση, η αμφισβήτηση της χορηγήσεως αυτής βάσει των καθορισμένων από το εθνικό δίκαιο κριτηρίων δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να θίγει την οικονομία των μηχανισμών συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως που θέσπισε ο κανονισμός 883/2004. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, καίτοι οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση των οικογενειακών παροχών καθορίζονται βάσει του εθνικού δικαίου, εντούτοις, τα κράτη μέλη οφείλουν, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, να συμμορφώνονται προς το δίκαιο της Ένωσης[25]. Συνεπώς, κατά την άποψή μου, ο προσδιορισμός, δυνάμει του εθνικού δικαίου, του δικαιούχου των οικογενειακών παροχών δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα να επιβάλλεται η

[24] Σκέψη 48 της αποφάσεως αυτής.

[25] Πρβλ. απόφαση της 2ας Απριλίου 2020, Caisse pour l'avenir des enfants (Τέκνο συζύγου μεθοριακού εργαζομένου) (C-802/18, EU:C:2020:269, σκέψεις 68 και 69, και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

επιστροφή των εν λόγω παροχών οι οποίες, κατόπιν της εφαρμογής της διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 60, παράγραφος 1, του κανονισμού 987/2009, εκπλήρωσαν τον σκοπό τους.

42. Σε κάθε περίπτωση, η εκτίμηση του βασίμου της αιτήσεως της αυστριακής φορολογικής αρχής περί επιστροφής των οικογενειακών παροχών υπάγεται αποκλειστικά στην αρμοδιότητα του εθνικού δικαστηρίου, στο οποίο εναπόκειται να εξετάσει το σύνολο των ιδιαίτερων περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως. Τούτου δοθέντος, φρονώ ότι, βάσει των στοιχείων που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, η ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 60, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος του κανονισμού 987/2009, την οποία προτείνω, αντιτίθεται στην επιστροφή των οικογενειακών παροχών.

43. Συγκεκριμένα, το αυστριακό δίκαιο όριζε την πρώην σύζυγο του DN ως το πρόσωπο που δικαιούται να ζητήσει τη χορήγηση των οικογενειακών παροχών για την ενήλικη κόρη της με την οποία διέμενε στην Πολωνία. Καθόσον η μητέρα δεν άσκησε το δικαίωμά της, ο DN υπέβαλε, ενώπιον του αρμόδιου αυστριακού φορέα, αίτηση χορηγήσεως των εν λόγω παροχών. Έχοντας λάβει υπόψη την αίτηση αυτή, ο εν λόγω φορέας χορήγησε τις οικογενειακές παροχές στον DN, ο οποίος απέδωσε το σύνολο των αντίστοιχων ποσών στην κόρη του. Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι, μολονότι ο DN έπρεπε να επιστρέψει τις οικογενειακές παροχές, η πρώην σύζυγός του δεν θα μπορούσε να επιτύχει την καταβολή τους, δεδομένου ότι, κατ' εφαρμογήν του αυστριακού δικαίου, η προθεσμία για την είσπραξη των εν λόγω παροχών έχει παρέλθει.

44. Βάσει των στοιχείων αυτών, διαπιστώνεται, κατ' αρχάς, ότι η υποβληθείσα από τον DN αίτηση ελήφθη υπόψη και ότι οι οικογενειακές παροχές τού χορηγήθηκαν στη συνέχεια στο πλαίσιο της εφαρμογής από τον αρμόδιο φορέα της διαδικασίας που προβλέπεται από το άρθρο 60, παράγραφος 1, του κανονισμού 987/2009 για την εφαρμογή των άρθρων 67 και 68 του κανονισμού 883/2004. Επισημαίνεται, εν συνεχεία, ότι, μολονότι δεν καταβλήθηκαν στη μητέρα, οι οικογενειακές παροχές συνέβαλαν πράγματι στη συντήρηση του τέκνου για το οποίο χορηγήθηκαν.

45. Φρονώ ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η επιστροφή των οικογενειακών παροχών που απαιτείται δυνάμει του εθνικού δικαίου θα είχε ως αποτέλεσμα τη ματαίωση των σκοπών που επιδιώκουν οι κανόνες συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως σχετικά με τις οικογενειακές παροχές που θέσπισε ο νομοθέτης της Ένωσης.

VI. Πρόταση

46. Υπό το πρίσμα των προαναφερθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο τέταρτο και στο πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, όπως αναδιατυπώθηκαν, του Bundesfinanzgericht (ομοσπονδιακού φορολογικού δικαστηρίου, Αυστρία), ως εξής:

Το άρθρο 60, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του κανονισμού (ΕΚ) 987/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, για καθορισμό της διαδικασίας εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 883/2004 για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία που παρέχει τη δυνατότητα ανακτήσεως οικογενειακών παροχών οι οποίες, επειδή το πρόσωπο που δικαιούται να ζητήσει τη χορήγηση των παροχών αυτών δεν άσκησε το δικαίωμά του, χορηγήθηκαν σε ένα εκ των προσώπων που

διαλαμβάνονται στον εν λόγω κανονισμό, του οποίου η αίτηση ελήφθη υπόψη από τον αρμόδιο φορέα, εφόσον οι εν λόγω παροχές συνέβαλαν πράγματι στη συντήρηση των μελών της οικογένειας για τα οποία χορηγήθηκαν.